

FOAIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

Prețul Abonamentului :		Prețul inserțiunilor :	Corespondințele sînt a se adresa redacțiunii „FOAIA DIECESANĂ“; eră banii de prenumerațiune și inserțiuni la Tipografia diecesană în Caransebeș.
Pentru Austro-Ungaria pe an . . .	5 fl. — cr.	Pentru publicațiuni oficîose, concurse, ediete etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până la 150 cuvinte 3 fl., până la 200 cuvinte 4 fl., de aci în sus 5 fl	
„ „ „ „ pe 1/2 an . . .	2 „ 50 „		
„ România și străinătate pe an . . .	14 franci		
„ „ „ „ pe 1/2 an . . .	7 „		

Invitare de abonament

la

„Foaia diecesană“.

Mulțămînd tuturor pentru binevoitoriul sucurs material și spiritual, ce l-au dat pîn'acuma întru susținerea acestei foi, îi rugăm, totdeodată ca și pe viitoru să ne sprijinească întreprinderea noastră, cu atât mai vîrtos, pentru-că această foaie are o misiune mai înaltă culturală și anume, înaintarea intereselor noastre bisericesci și școlare.

Deschidem deci un nou abonament pe semestrul I. al anului 1891. cu prețurile de pîn' aci și adevă:

pe un an întreg . . . . . 5 fl.

pe jumătate de an . . . . . 2 fl. 50 cr.

Rugăm mai departe pe on. public de a trimite cât mai curînd prețul abonamentului, folosîndu-se, spre mai mare înlesnire, de mandate postale, pe care să fie scris limpede numele on. abonenți și posta ultimă.

Cu această ocaziune ne aflăm în plăcuta poziție de a face cunoscut on. public cetitoriu, că ni-au oferit binevoitoarea lor contribuție M. S. DD. profesori dela institutul pedagogic și teologic diecesan din loc: Stefan Velovan, Patriciu Drăgălina, Dr. Iuliu Olariu, Ioan Pinciu, Gerasim Sîrb, Iosif Bălan și Enea Hodoș, apoi Traian Barzu, asesor consistorial și Dr. Traian Badescu, secretariu consistorial; eară DD. Dr. Leo Mureșan din Caransebeș, Dr. George Creîniceanu și Dr. Em. Elefterescu din Bucuresci au fost și pîn'acuma colaboratori foaiei noastre.

Redacțiunea.

Din propedeutica pedagogică

de STEFAN VELOVAN.

Despre fenomenele intelectului.

Raționarea ca formare a judecăților.

Experiința a). În fața unei figuri geometrice (d. e. a unui Pătrat sau Quadrat) desemnată pe tablă, învățătorul adresează școlarilor întrebarea: „Câte laturi are figura desemnată?“ Școlarii, privind la figură, după puțină gândire răspund: „Figura desemnată are patru laturi.“

Cu ajutorul legilor cunoscute despre asoțierea și reproducerea ideilor vom încerca să examinăm mișcarea ideilor, care a născut acest răspuns.

1. Sub impresia figurii desemnate școlarii nu aveau îndemnul să gîndească tocmai ceea-ce au gîndit și au răspuns, dacă învățătorul nu întreba după numărul laturilor, ci d. e. după mărimea ori culoarea figurii etc. Cuvintele „câte laturi“ ale întrebării au dat primul îndemn la pornirea gândirii.

Din legea de reproducere a coexistenței scim, că ideile, care au coexistat cîndva în conștiință, servesc una alteia ca auxiliară pentru a se reproduce mijlocit una pe alta. Cuvintele „câte laturi“ servesc ca auxiliare pentru reproducerea mijlocită a tuturor ideilor, care sînt un „număr de laturi.“

Aceste idei, reproduse mijlocit, întîmpină în conștiință senzațiunea, ce se naște acum prin privirea la ceea-ce școlariul vede desemnat pe tablă și ceea-ce se notează cu cuvintele „figura desemnată.“ Întîmpinarea produce o complicare a ideilor reproduse, cu senzațiunea nouă, după legea de asoțiere a ideilor prin coexistență.

Întăia gândire, ivită în conștiința școlariului după întrebarea învățătorului — gândire provocată prin o reproducere mijlocită și o complicare — este următoarea:

Mi se zice, că: „Ceea-ce vęd (figura desemnată) are un număr oare-care de laturi.“

Această gândire a trebuit să se petreacă în conștiința școlariului îndată după întrebare, cu toate că nu ea este, pe care a răspuns-o.

Să examinăm mișcarea ideilor mai departe.

2. Fiind chiar pusă întrebarea după numărul laturilor, școlariul nici acum nu putea să răspundă, că ceea-ce vede, are patru laturi, dacă senzațiunea figurei, complicată cu „numeri de laturi,“ nu ajută, ca din numerii cei mulți să eșe la iveală tocmai „patru laturi.“

Dintră toți „numeri de laturi“ mijlocit reprodus, nici unul nu s'a putut înălța la claritate mai însemnată, afară de „patru laturi,“ fiind-că el singur a putut găsi în senzațiunea nouă, un element egal.

Din legea de reproducere a ideilor egale scim, că aceste idei se reproduc nemijlocit una pe alta. Ideia „patru laturi“ s'a înălțat ea de ea dintră ceilalți numerii. Eacă pentru ce școlariul, fără vre-o nouă întrebare a învățatoriului, au putut și au trebuit ei singuri să treacă la gândirea următoare:

Îmi pică în minte, că: „Numărul oare-care de laturi este patru laturi.“

În aceasta gândire senzațiunea nouă (figura desemnată) lipsesce, fiindcă ideea „patru laturi“ se înălță numai dintre cele reproduse, dar pentru sine ea nu e încă asoțiată în nici un chip cu noua senzațiune.

Să examinăm acum, în ce chip se asoțiază.

3. Legea de asoțiere a ideilor egale ne spune, că aceste idei se contopesc într'una mai clară. Elementul egal al senzațiunii ajunge așadar a se contopi cu ideea reprodusă „patru laturi.“ În uma clarității dobândite prin contopire, el se va pune în față cu toate celelalte elemente ale senzațiunii, pe care le cuprindem în cuvintele „ceea-ce vęd“ (figura desemnată) și care și ele pot fi mai mult sau mai puțin clare.

Contopirea născu în fine gândirea răspunsă de școlari:

„Ceea-ce vęd (figura desemnată) are patru laturi.“

Examinând experiența citată cu ajutoriul legilor de asoțiere și reproducere, aflăm, că dela întrebarea învățatoriului până la răspunsul școlariului, în conștiința acestuia a trebuit să se petreacă următoarele mișcări de idei:

Gândirile școlariului.	Mișcările de idei.
Mi se spune: 1. Ceea-ce vęd (figura desemnată) are un număr oare-care de laturi.	Reproducere mijlocită și complicare.
Îmi pică în minte: 2. Numărul oare-care de laturi este patru laturi.	Reproducere nemijlocită.
Răspund: 3. Ceea-ce vęd (figura desemnată) are patru laturi.*	Contopire.

*) Acest raționament nu e construit după axioma *dictum de omni et nullo*, recunoscută ca princip al silogismului la scolastici și

La fie-care din cele trei gândiri deosebim:

a) *Subiectul* gândirii, adecă ideea, cu care se pune o altă idee în asoțiere. În gândirea 1. și 3. subiectul este „Ceea-ce vęd“ (figura desemnată), în 2. „Numărul oare-care de laturi.“

b) *Predicatul*, adecă ideea, pe care o punem în asoțiere cu ideea subiectului. Astfeliu în gândirea 1. predicatul este „un număr oare-care de laturi,“ în 2. și 3. „patru laturi.“

c) Mai deosebim încă *legătoarea*, adecă ideea, prin care se exprimă aceasta asoțiere a subiectului cu predicatul. Astfeliu legătoarea e însemnată în gândirea 1. și 3. cu cuvântul „are,“ în 2. cu „este.“

Oră ce asoțiație de idei, în care se poate deosebi subiectul și predicatul împreună cu legătoarea lor, se numesce *judecată*.

Reproducerea mijlocită a predicatului (un număr oare-care de laturi) și complicarea lui cu subiectul (ceea-ce vęd sau figura desemnată) din judecata 1. nu este o lucrare proprie a școlariului, de oare-ce atât reproducerea cât și complicarea le sevărsise deja învățatoriul în formă de întrebare și școlariul le repetează numai în gândul seu.

Asoțierea din judecata 2. e proprie a școlariului, dar nu e nouă. Prin reproducere nemijlocită lui îi pică numai în minte o asoțiație avută de mai înainte, că adecă „un număr oare care de laturi este patru laturi.“

În judecata 3. ideea „patru laturi“ se înălță în urma contopirii dintre celelalte elemente ale figurei desemnate. Numărul anumit de „patru laturi“ în claritatea aceasta nu era asoțiat nici odată cu elementele figurei ce-i stă înainte. Și aceasta înălțare la claritate a sevărsit-o școlariul însuși. Numai judecata 3. este așadar formată de nou și prin propria gândire a școlariului; de aceea a și răspuns-o.

A sevărsi o asoțiere nouă de idei (nu ca judecata 2) și prin proprie gândire (nu ca judecata 1.), se dăce a forma *judecătăi* sau a *judeca*.

Dacă cele două judecătăi reproduse nu se iviau în conștiință, nici judecata nouă nu se putea forma. Remâne se aflăm, în ce chip judecata nouă e condiționată prin cele reproduse.

Judecătăile reproduse au o idee comună (un număr oare-care de laturi). Ideea comună a judecătăilor reproduse se numesce *terminul mediu* al acestora; ear judecătăile reproduse ce conțin terminul mediu, și servesc pentru a forma noua judecătă, se numesc *premise*. Asămănând judecata nouă ce vine a se forma, cu cele două premise, aflăm, ca ea se nasce, după suprimarea terminului mediu, prin asoțierea acelor idei din premise, care nu sânt comune. „Patru laturi“ din premisa 2. se asoțiază cu „figura

combătută cu multă agerime de Stuart Mill. Mișcările de idei, care nasc raționamentul, adevărate armonia între legile de asoțiere și reproducere ale lui Herbart și între axioma stabilită de Stuart Mill, nota notue est notu rei ipsius. Cei inițiați vor descoperi această armonie, fără greutate.

desemnată" din premisa 1., după eliminarea termenului mediu „un număr oare-care de laturi.“ Judecata nouă, formată astfel din premise, se numește *concluziune*.

Predicatul concluziunii (patru laturi) se înalță prin contopire la un grad de claritate, care întrece claritatea tuturor elementelor subiectului (figura desemnată). Din cauza aceasta, predicatul îl numim *termîn major*, iar subiectul concluziunii *termîn minor*.*) Premisa 2. care conține termenul major, se numește *propoziție majoră*, iar cea dintâi, care conține pe cel minor, *propoziție minoră*.

Cu ajutorul legilor de asoțiere și reproducere ale ideilor am făcut experiența, că școlariul și-a format judecata nouă, pe care a răspuns-o, astfel, că a extras-o ca pe o concluziune din alte două judecăți ca premise, suprimând termenul mediu.

Mișcarea de idei, prin care judecăm, adecă formăm o nouă judecată, se numește raționare sau raționament.

Experiința b) Învățătorul desemnă pe lângă Pătrat (figura 1.) încă o altă figură d. e. un Oblong (figura 2.) Îndată ce află școlariul același număr de laturi, enunță judecata: „Și figura 2. e ca figura 1.“

Și în acest caz vom încerca să examinăm mișcarea ideilor cu ajutorul legilor de asoțiere și reproducere.

1. Ideile egale se reproduc nemijlocit și se contopesc. Îndată ce figura 2. s'a prezentat simțurilor, ideea despre cele patru laturi se înalță nemijlocit, fiind-că tinde a se contopi a doua oară cu elementul egal din senzațiunea figurei 2. Prin aceeași reproducere nemijlocită și aceeași contopire, repetate acum a doua oară, se ivește judecata:

„Ceea-ce vîd acum (figura 2.) încă are patru laturi“.

2. Ideea despre cele patru laturi servește acum — în puterea prisosinței de claritate rezultată din contopire repetată — ca auxiliară, pentru a reproduce mijlocit tot ce a fost complicat cu ea prin coexistență. Cu ideea „patru laturi“, scim că a fost asoțiate elementele figurei 1. Acestea vor trebui așadar să se reproducă mijlocit prin auxiliara amintită și astfel se ivească judecata:

„Patru laturi erau și la ceea-ce vîzusem întâia oară (figura 1.)“

3. În momentul în care figura 1. se ivește mijlocit în conștiință, ea devine coexistentă cu senzațiunea nouă (figura 2.) și se complică după legea de asoțiere a elementelor eterogene, născînd judecata finală:

„Și ceea-ce vîd acum (adecă figura 2.) e ca ceea-ce vîzusem întâia oară (figura 1.)“

Am aflat și la exemplul acesta, că judecata pe

*) Numele acestea sînt date din motiv curat psihologic, adecă al evoluțiunii ideilor. Pînă acum s'a obișnuit a se da aceste nume numai din motiv formal sau logic și adecă la toate felurile de raționament, ceea-ce se va arăta mai tîrziu, că nu este corect.

care o enunță școlariul, a trebuit să rezulte neapărat din următoarele mișcări de idei:

Gîndirile școlariului.	Mișcările de idei.
Recunosc încă odată: 1) Ceea-ce vîd acum (fig. 2.) încă are patru laturi.	Reproducere nemijlocită și contopire.
Îmi aduc aminte: 2) Patru laturi erau și la ceea-ce vîzusem întâia oară (adecă la fig. 1.)	Reproducere mijlocită
Respund: 3. Ceea-ce vîd acum (fig. 2.) e ca ceea-ce vîzusem întâia oară (figura 1.)	Complicare.

Reproducerea nemijlocită și contopirea predicatului „patru laturi“ cu elementul egal al subiectului (senzațiunea figurei 2.) din premisa întâia, nu închipuiesc decît mișcări de idei, pe cari școlariul le sevărsise odată. (Vezi premisa 2. și concluziunea din experiența a).

Premisa a doua este rezultatul reproducerii mijlocite a elementelor figurei 1., așadar a unei complexiuni de mai înainte existentă în conștiință. Nici premisa 2. nu este o judecată de nou formată.

În concluziune, senzațiunea figurei 2. ajunge a fi coexistentă în conștiință cu figura 1. reproducusă mijlocit. În urma coexistenței ele intră în o complicațiune neexistentă pînă aci. Numai concluziunea reprezintă și în cazul acesta o nouă formare de judecată.

Asămînînd judecata de nou formată cu cele reproduse, aflăm și aici, că ea a rezultat din o raționare, adecă din asoțierea într'o concluziune a acelor idei din premise, care nu sînt comune, în vreme ce termenul mediu (auxiliara „patru laturi“) al premiselor s'a suprimat.

Ideile (figura 2. și figura 1.), care se asoțiază în concluziune prin complicare, nu diferă în claritatea lor, deoarece singurul element (patru laturi) care se înălțase prin contopire, ajunge acum a fi suprimat cu ocaziunea complicării. În concluziunea născută prin complicare nu vom putea deosebii un termen major și altul minor. Dintre ideile complicate, predicatul (figura 1.) ni se prezintă ca o complexiune reproducusă, așadar ca o idee mai timpurie, iar subiectul (figura 2.) ca o senzațiune nouă, așadara mai tîrzie. Din cauza aceasta predicatul concluziunii îl numim *termîn prior* sau *anterior*, iar subiectul *termîn posterior*. În urmare premisa 2., care conține termenul prior, se va numi *propoziție prioră* sau *anterioară*, căci ea s'a format înaintea premisei 1., care conține termenul posterior și pe care o numim *propoziție posterioară*.

Fenomene analoage dobîndim, dacă luăm într'ajutoriu legile cunoscute despre asoțierea și reproducerea ideilor pentru a repeta cercetarea și a afla, cum se formează judecățile și în alte materii de învățămînt. În chipul acesta vom dobîndi convingerea din ce în ce mai întemeiată, că mișcarea ideilor, din care rezultă o nouă judecată, corespunde totdeauna unuia ori altuia din cele două raționamente

înfățișate în experiențele de mai înainte. Întâia raționare se numește *deosebire*, a doua *asemănare*.

Neluând în samă decât ceea-ce aflăm constant în toate cașurile, ajungem a satori următoarea

Lege (despre formarea judecăților): *Ori-ce judecată nouă se formează prin raționare din alte judecăți reproduse**.

Aplicare. Toate ideile, câte le dobândește școlariul în cursul învățământului, se ivesc în conștiință asoțiate cu altele în formă de judecăți. Întreaga artă a învățământului se cuprinde în a forma judecăți noi, cu scopul de a deosebi sau a asemăna lucrurile. Învățătorii trebuie să se deprindă de timpuriu în a rezolvi probleme de formare a judecăților, aplicând legea stabilită mai sus.

Probleme de rezolvit:

La întuirea tablei din școală învățătorii intrabă: „Ce culoare are tabla?” Școlariul răspunde: „Tabla are culoare neagră”. Să se arate mișcările de idei, care au produs răspunsul. Să se scrie raționamentul, prin care s'a făcut deosebirea colorii negre. Care e termenul mediu, cel major și minor?

La descrierea leului învățătorii intrabă: „Cu care animal samănă leul?” Școlariul răspunde: „Leul samănă cu mâța”. Ce fel de termen mediu a putut să mijlocească complicarea aceasta? Să se arate mișcările de idei. Care e termenul anterior, care cel posterior.

Școlariul a învățat, că „adjectivul este numele însușirii unei ființe (sau lucru)”. La analiza gramaticală a unei bucăți de cetire întâmpină cuvintele „pomul verde” și exclamă: „Verde e un adjectiv”. Ce idei s'au reprodus nemijlocit și s'au contopit la cetirea cuvântului „verde”? Prin ce fel de mișcare de idei s'a continuat apoi asemănarea, din care a rezultat răspunsul?

La auzul unui ton oare-cineva intrabă pe un artist: „Ce înălțime are tonul produs?” Artistul răspunde: „Tonul produs are înălțimea do (c)”. Să se explice mișcarea ideilor, care condiționează această judecată.

Să se lucreze teme în scris.

Igiena Gurei

Despre îngrijirea dinților.

Dinții sănătoși și frumoși sânt podoaba gurei. Dinții dacă sânt buni înlesnesc foarte mult digestiunea (mistuirea), căci este sciut că cele mai multe boale de stomach provin din cauza că nu avem dinți, fiindcă alimentele mai înainte de a trece în stomach, trebuiesc bine sfărâmate în gură cu dinții.

*) Legea aceasta a fost impugnată din mai multe părți, uneori în termenul vrednic de mai multă, altădată de mai puțină luare aminte. Până astăzi nu am văzut-o combătută nici prin obiecțiunile ce i-s'au făcut în general, nici mai virtos prin vre-un caz concret, analizat cum se cade, din care să rezulte contrariul legii, ori chiar numai inexactitatea ei.

Așa dar cunoscând ce mare însemnătate au dinții la om, ei trebuc bine păstrați, căci pe lângă aceea, că din lipsa lor provin cele mai grele boale de stomach, după cum spuserăm mai sus, dar este foarte urită gura fără dinți.

Spre a păstra dinții în bună stare, trebuie a nu mânca numai carne simplă, ci amestecată cu verdețuri, căci carnea rămâne mai lesne printre dinți și-i strică. A nu bea apă sau alte lucruri reci după mâncări calde; sau cald după rece, căci se poate întâmpla, ca după asemenea schimbări repezi să plesnească smalțul dinților și din această cauză se produc dureri de dinți și atunci dinții se strică și cad. Asemenea trebuie a ne feri a nu sparge cu dinții lucruri tari, precum: nucii, alune, zăchar, etc. Stricarea dinților provine mai ales din mâncări zăcharate în cantitate prea mare. Fisiologii moderni au constatat că măselele sănătoase puse într'o soluțiune de zăchar, după câte-va zile deviu moi.

După fie-care mâncare să se spele gura cu apă călduță, spre a se curăți de mâncarea care a intrat printre dinți, căci dacă aceasta se lasă, putrezește și produce un miros greu și dureri de dinți.

Dinții se conservează prin curățenie, spălându-i regulat în toate zilele cu apă puțin călduță și cu o compoziție de prafuri.

Cele mai bune prafuri sânt cele următoare:

Pulbere de Sepia, pulbere de alumen crud, din fie-care câte un gram; pulbere de cremor tartar 8 grame; pulbere de coajă de china și pulbere de coajă de cascarila din fie-care câte 3 grame; pulbere de iris florentin (micșonele) 20 grame, și oliu de mentă 3 picături; toate acestea se amestecă bine și se spală cu o perie moale pe dinți în fie-care dimineață.

Sau a se lua tot dela farmacie (spiterie, apotecă), următoarea:

Pulvere de quinquina, cărbune vegetal din fie-care câte 6 grame; Cremor tartar și Chlorat de potasă din fie-care câte 3 grame; apă de Colonia și esență de mentă (ismă) din fie-care 3 picături; a se amesteca bine și a se spăla pe dinți în fie-care dimineață cu o perie moale.

La țeară unde nu se află farmacie și nu se pot procura aceste prafuri, poate ori-cine să înlocuiască aceste prafuri prin: Cărbune de lemn de teiu bine pisat 2 linguri de masă; sare 2 lingurițe mici, și o jumătate de linguriță de praf de cunișoare (Caryophilata), sau în lipsă de cunișoare, se va pune praf de foi de mentă (ismă). Aceste toate bine amestecate și făcute praf foarte mênunt compune cel mai bun mijloc pentru conservarea dinților.

La multe persoane se întâmplă de le miroase foarte urit gura, acest miros poate proveni sau din stomach sau din cauza dinților stricați și reu îngrijiți. Când mirosul provenit din cauza stomachului se desvoaltă reu, se va lua purgative (medicamente care provoacă eșirea afară); ear în caz când nu

trece, atunci trebuie a se consulta un medic special. Ear când mirosul provine din cauza dinților, atunci trebuie a se curăți bine gura cu unul din prafurile ce le-am indicat mai sus; sau a se clăti gura cu următoarea compoziție, care se va lua dela farmacie și care este foarte bună: Infusie de althae 125 de grame; Glycerină, Licoarea Labaraque din fie-care câte 15 grame; Tinctura mirrhæ și tinctura lavanda din fie-care câte 7 grame; a se amesteca bine într'o sticlă și a se clăti gura de 2 sau 3 ori pe zi. Seau: Infusie de flori de camomila (mușetel) 300 grame; Glycerină englesă 80 grame și apă chlorată 15 grame. Se va amesteca bine și se va clăti gura de mai multe ori pe zi.

La mulți gingiile sânt foarte slabe, astfelu că la cea mai mică atingere începe de curge sânge din ele. Cel mai bun remediu contra acestora este a se freca gingiile de mai multe ori pe zi cu un petecut curat de pânză și cu praf de borax. Asemenea este bună pentru aceasta apa de hrean (armoracia cochlearia); se pisează hreanul bine, se pune puțin rachi (vinars) și apă, se pune de fierbe, pe urmă se clătesce gura de mai multe ori pe zi. Asemenea este bună și apa de pelin (absint); se pune se fiarbă apă cu frunze de pelin și după ce se recece se clătesce gura de mai multe ori pe zi.

După cum am zis mai sus, că din cauza neîngrijirii dinților devin dureri de dinți. Când cineva suferă de dureri de dinți trebuie a se feri de receală. va face gargară cu ceaiu de nalbă (malva) seau de mac (papaverun), ear dacă gingia și fața este umflată, se va pune cataplasma cu făină de in. Se va lua sulfatul de chinină un gram în două rânduri, adecă la fiecare 2 oare un praf. Se va pune în dinte seau măsea, dacă sânt găurite, o bucată de bumbac muiat în unt de cunișoare (olium caryophili aromatici); seau a lua dela farmacie următoarea compoziție: Creosot 25 Centigrame, Ether sulfuric un gram, și Chloroform un gram 50 Centigrame; se va amesteca bine, după care se va muia puțin bumbac în acest lichid și se va pune în dinte seau măsea dacă sânt găuriți. Acest medicament trebuie bine păstrat *a nu cădea în mâna copiilor*, căci este vătămătoriu.

Ori în ce caz, este mult mai bine, dacă măselele sau dinții sânt stricați, să se scoată, căci de multe ori pentru un dinte sau măsea stricată, se strică și alții buni.

Mai repetăm încă odată că îngrijirea dinților îi conservă pentru mult timp.

București.

Dr. Em. Elefterescu.

Zidirea bisericii române gr. or. din Doloave.

(Urmare.)

Preotul în cuvântarea sa luând de basă textul s. evanghelii dela „Schimbarea la față,” face o asemănare foarte potrivită, că precum Mântuitoriu a

luat pe învățăceii: Petru, Jacob și Ioan și au mers în muntele Tavorului să se roage, astfelu și densus după s. liturgie luând poporul s'au suit în dealul menit pentru zidirea bisericii, ca să se roage cu toții și să imploare ajutoriu celui Atotputernic pentru lucrările ce le stau înainte. Dup' aceea face istoricul comunei bisericesci române din Doloave continuând:

„Prin învoeala despărțirii din 21—22. Sept. 1872. eșind din legătura ierarhiei sêrbesci și încorporându-se cu ierarhia română națională, comuna noastră nu putu căpăta nici una din cele două biserici foste comune și așa ea fu silită, precum bine știți, să-și adapteze pentru serviciul dzeesc o capelă în edificiul școlariu primit în proprietatea sa ca despăgubire pentru cele două biserici, remase în proprietatea comunei sêrbesci; în care capelă au și ținut serviciul dzeesc de atunci până astăzi. Și comuna noastră au făcut aceasta în speranța, că pelângă o administrare și manipulare corectă, avearea bisericescă, ce a primit-o dela Sêrbi în anul 1874. 12,330 fl. (nu zic 15,000 fl. cât arată învoeala, căci 2,770 fl. primiți ca depunere făcută de sêrbi la cassa de păstrare din Panciova s'au perdut), ea o va înmulți curând până la suma recrutată pentru ca să-și poată zidi o biserică corespunzătoare împrejurărilor. Optsprezece ani aproape trecură, ascultătorii mei, dela despărțirea aceasta și 16 ani dela primirea averei amintite și eacă! speranța noastră se realiză, căci dispunem astăzi, afară de 22 jugere de pământ și de o cantitate considerabilă de materiale de zidit, încă de un capital în bani ca la 40,000 fl. și de un loc destinat pentru biserică; apoi și proiectul de zidirea bisericii s'a pregătit și aprobat, și în fine chiar și licitațiunea ținută s'a încuviințat, și așa nu-i mai rămâne decât ca mâne să înceapă lucrările zidirii bisericii pe locul acesta. Înainte de începerea aceloră însă am crezut să ne împlinim o datorință sântă creștinească, să cerem adecă binecuvântarea lui Dzeu asupra acestui loc de zidire, precum și asupra lucrărilor ce avem să începem. Eacă pentru-ce am eșit astăzi cu voi pe acest deal.

Am eșit dar, ascultătorii mei, să le arăt Românilor Doloveni noul Sion, unde părintele ceresc doresce să se adune pururea, feciorii, nepoții și strănepoții nostri, ca să cânte cu o gură și cu o inimă binefacerile lui și să preamărească preasântul și de mare cuviință numele lui. Așa este, căci părintele ceresc, împăratul tuturor lumilor, Dzeu, pe care nu-l încapă ceriu și pământul și-a ales totuș și în mijlocul nostru un petec de pământ îngust, foarte îngust pentru a-i se zidi locașul, în care voiesce să se întâlnească și să vorbească cu noi Români Doloveni; în care să asculte și primească cântările noastre de laudă și mulțămire, plângerile și rugăciunile noastre și să ne ajute. Și acel petec de pământ, ce și-a ales este vârful acestui deal, pe care

sîntem acum adunați; și noi ne-am suit aici ca să-l zicem, ca și s. Petru în muntele Tavorului: „Doamne! bine este nouă a fi aici și să-Ți facem, nu colibă — cum a zis s. Petru acolo, — ci un locaș mareț, potrivit cu mărirea Ta.“ Și cu aceste cuvinte i-am închinat astăzi acest loc zicînd: „Doamne! primesce sub scutul și paza puterii și sînteniei Tale acest loc, pe care noi făpturile Tale Ți l-am închinat spre locaș, primesce al Teu dintr'al Teu, căci al Teu este ceriul și pămîntul, ear noi n'avem pe acest pămînt, unde trăim, decât atîta cât Tu ni-ai dat. Ființe mici slabe, noi nu-Ți putem oferi alt dar mai plăcut decât o inimă curată, iubitoare de Dzeu și de aproapele nostru, și cu astfelu de inimă vom veni și Te vom cânta pururea Dumineca și sîrbătoarea pe locul acesta, în locașul, ce-Ți vom zidi, ca să primesci laudele și mulțămirile noastre pentru binefacerile, ce-am primit dela Tine și să cerem alte binefaceri, de care mai avem trebuință.

Pe acest loc înalt vom începe dar mâne, ascultătorii mei, să zidim părintelui ceresc un locaș, o casă — o biserică, carea să se potrivească cu mărirea lui și cu puterile noastre. Ear cu ve rog să țineți minte, că în ziua „Schimbării la față“ a Dluî Christos am eșit eu păstoriul vostru cu voi ântăia oară în acest deal, ca să rugăm pe Dzeu să-l primească pîntu zidirea locașului său; căci de acum înainte ne vom sui în acest deal pururea nu numai noi, ci și fii, nepoții și strănepoții noștri pană în generațiunile cele mai depărtate; de acum încolo acest deal s'a făcut pentru noi al doilea Tavor, unde s'a schimbat fața comunci noastre, îmbrăcându-se în strălucire Dzeească; de acum încolo acest deal a devenit pentru noi al doilea Sion, unde se păstrează sicriul legei noue și unde vor alerga credincioșii noștri cîntînd mîntuirea. Căci aici vom cânta — preste 2 ani — la Dumineca Floriilor: „Sioane, munte sînt al lui Dzeu, rădică ochii tîi împrejur și vezi pe fii tîi adunați întru tine, cari au venit de departe să se închine împăratului seu.“ Aici vom cânta atunci în Dumineca învierii: „Rădică împrejur ochii tîi Sioane, și vezi, că cată au venit la tine ca nisce făclii de Dzeu luminate, dela apus și dela meazănoapte și dela mare și dela răsărit — fii tîi, întru tine binecuvîntînd pe Christos în vecei;“ da aici vom întona sublima cîntare bisericăască: „Ceia-ce miți Sionul, rușinați veți fi de Domnul, că precum earba de foc, așa veți fi uscați.“

Ascultătorii mei! dacă ar fi zis cineva Românilor din Doloave pe la anul 1860—65: „Românilor Doloveni! să știți, că peste 25—30 de ani veți avea pe acest deal o biserică română a voastră proprie, în carea veți auzi resunînd în limba voastră dulce laudele și mărirea lui Dzeu.“ Ce cugetați, că ar fi respus ei atunci aceluia, ce le-ar fi spus această profeție? Da, ar fi respus ei, aceasta o credem că este cu putință, când va fi cu putință să se împle valca aceasta.“ Așa de greu, ba cu neputință

li se părea atunci Românilor realizarea acestei profeții. Și, oh bunule Doamne! eată că ceea ce se părea atunci cu neputință, astăzi se împlinesce. Mărire dar lui Dzeu, carele a însuflat Românilor Doloveni curajul și perseveranța; și onoare Românilor Doloveni, cari cu aceste calități au sciut să se lupte pentru despărțirea de ierarchia sîrbească pînă-ce au realizat-o, și au înflințat o comună bisericăască română, ale cărei destine viitoare le-a depus apoi în mâinile noastre ale generațiunii mai tinere, ear ei obosiți de bătrînețe s'au despărțit de noi pe vecie. O umbre mărețe! unde sînteți voi acum? Veniți să vedeți, pînă unde au dus următorii voștri lucrarea începută de voi și apoi să judecați, dacă au fost ei demni de ostenelele voastre de odinioară. Dar o voce tainică pare că-mi șoptesce: da, ei sînt mulțămiiți pe deplin.

Ear acum pe Tine, Te rog, Dzeul părinților noștri, căruia Ți-am închinat astăzi acest loc, arată și nouă aici, cum ai arătat învățăcelilor Tîi în muntele Tavor, o parte din mărirea Ta dzeească, încât încantați și nimiti să strigăm și noi aici, cum a strigat s. Petru acolo: „Doamne! bine este nouă a fi pururea aici în Sion, pe care ajută-ne să-l începem și sevrșim spre mărirea numelui Teu și spre mîntuirea noastră, Amin!“

După această cuvîntare făcîndu-se săpările simbolice s'a stropit locul de zidire cătră cele 4 regiuni cu apă sîntită și tot poporul, sîrutînd crucea. Sub decursul acestei ceremonii un fotograf anume Ciurcin din Panciova, pus la cale de Dl Adrian Diaconoviciu, s'a postat cu aparatul seu pe vîrfu dealului la o parte și a fotografat scena. Și astfelu s'a încheiat și actul acesta.

(Va urma.)

Parastas pentru fericitul în Domnul Antoniu Mocsonyi de Foen.

Coșava în 9. Ianuarie 1891.

În biserica din *Coșava* în ziua de „Botezul Dluî“ a. c. după rugăciunea amvonului, s'a ținut un parastas pentru reșosatul în Domnul Marele Mecenat, **Antoniu Mocsonyi de Foeni.**

Antoniu Angel,
preot gr. ort. rom.

Curte, în 7. Ianuarie 1891.

În 6. Ianuarie 1891. s'a ținut în biserica noastră parastas pentru cel mai credincios și mai zelos fiu al națiunii și bisericii noastre, „**Antoniu Mocsonyi de Foeni.**“

Fie-î țîrina ușoară și memoria în etern binecuvîntată!

Filimon Titel,
preot.

Marcoveț, în 10. Ianuarie 1891.

Cu ocasiunea sărbării sântului „Ioan Botezătorul,” în biserica răs. rom. din *Marcoveț* s'a ținut parastas pentru fostul Episcop de pie memorie al diecesii noastre *Ioan Popasu*, și pentru neuitații stâlpi ai națiunii noastre reșasați în anul trecut, *Antoniu* și *Mihailu Mocsonyi* și *Vasile Alexandri*.

Corul vocal bisericesc de nou înființat a cântat cu atâta precisitate și cu simțământ, încât ascultătorii au fost transportați într'o lume plină de pietate. Adevărat lucru românesc!

Biserica a fost plină de credincioșii săteni, cari au alergat să înalțe cătră Atotputernicul Dzeu rugăciuni din tot sufletul și din tot cugetul, pentru sufletele reșasaților luptători ai neamului românesc.

Actul acesta e cu atât mai însemnat, cu cât el ne dovedesce, că semănătorii de cultură n'au aruncat semănțele în petriș ci în pământ roditoriu. Uimitoriu a fost a vedea, cum sătenii români își preșuesc pe bărbații meritați ai nației lor; ceace s'a vëzut din fețele pline de pietate în decursul funebrării, și mai vërtos din atențiunea ce au dat-o ei cuvântării rostite de părintele Pavel Stoian, parochul local.

În cuvântarea sa, părintele Stoian a atins faptele cele mai însemnate din viața reșasaților, întru cât acestea au avut influință asupra desvôltării neamului nostru; arătând meritele lor, pentru neobosita lucrare ce au dovedit-o la înaintarea noastră întru toate.

Un semn foarte frumos e acesta dela săteanzul român, ceace servește spre onoarea lui, și spre mângăierea acelora, cari se jertfesc pentru densusul.

Constantin Liuba,
învătătoriu.

Varietăți.

Botezul Domnului nostru Isus Christos s'a serbat în Caranseheș cu pompa îndatinată. Sânta liturgie s'a celebrat de cătră Prea Sântia Sa Domnul Episcop diecesan *Nicolae Popea*, fiind asistat de Prea Cuvioșia Sa Părintele protosineel Filaret Musta, de P. O. D. protopresviter Andreiu Ghidiu, de preoțimea locală și doi diaconi. Sub decursul sântei liturgii s'a chirotonit întru presviter profesorul de teologie și diaconul Ioan Pinciu, și întru diacon candidatul de preoție și învățătoriu din Băsescei Vssilie Fenechea.

Înaintea bisericeii catedrale a fost postată o companie de soldați sub comanda domnului căpitan ces. și reg. Krallic, carea atât sub decursul sântei liturgii cât și în piața cea mare, unde s'a plinit sântirea apei, a dat mai multe salve.

Corpul ofițirilor din loc încă au luat parte la această mare și frumoasă sărbătoare, carea a fost favorisată și de un timp deși aspru, dară totuși frumos.

Noul Protopopiat Bocșa-Montană. Conform concludului Consistoriului diecesan din Caranseheș, luat în ședința sa plenară ținută în 5. Iulie 1890. Nr. 1336., cu prima Ianuarie a. c. protopresviteratul *Bocșa-Montană* înființat de nou, în urma arondării celei noi a protopresviteratelor din diecesă, și-a început activitatea sa sub administrațiunea preotului *Maxim Popovicu* din Bocșa-Montană, carele e denumit de administrator protopresviteral. Bucurându-ne de înființarea acestui protopresviterat, poftim denumitului administrator protopopese, sporiu și noroc în noaua misiune.

Distincțiune. M. S. Regele României, la propunerea d-lui T. Maiorescu, ministrul cultelor și al instrucțiunii publice a conferit medalia „Bene-merenti” cl. I. d-lui Dr. *Corneliu Diaconovicu*, director la „Românische Revue” din Viena, membru onorariu al Academiei „Stella d'Italia,” plenipotențiat al museului etnologic din Lipsca, — pentru scrierile lui literare.

Dar. Un anonim din Dresda a dăruit pentru săracii din Bucuresci suma de 7700 franci.

Despărțire ierarhică de cătră Sërbi. Sântem informați din parte competentă, că curia regească a decis prin sentință despărțirea ierarhică în procesul intentat de cătră frații nostri Români din comuna *Pojejena-Română* în contra ierarchiei sërbesce, *recunoscându-se drepturile și pretensiunile Românilor la averea bisericească comună.* Curia a decretat împărțirea acestei averi în proporția numerică a sufletelor.

Episcopatul românesc în Macedonia. După înformăciunile ce le are „Românul” din Bucuresci, episcopatul românesc în Macedonia se va realiza în curënd.

Medicina D-rului Koch descoperită. Buletinul medical germân din Berlin publică în 15. Ianuarie a. c. st. nou comunicările *D-rului Koch*, carele zice c'a sosit momentul de a face cunoscută compoziția remediuului seu în contra tuberculoșei. El esplică mijloacele și încercările sele, în urma căroră, după multe necazuri, i-a succes să obțină o substanță în soluțiune de glicerină dela 40—50 la sută. Remediul constă din *extract glicerice făcut din cultură curate a baccilelor de tuberculoșă.* Puterea acestui remediu în organismele tuberculoase întrece cele mai tari remedii cunoscute pânăcumă.

De ce nu ouă găinele? Toată lumea, în orașe și la țeară, se plânge că găinile nu ouă. Causa e că nu le scim îngrijii astfelu ca să ouă și acum. Încercați de a le da earna nutremânt vegetal și animalic, țineți-le în cotețe luminoase și călduroase, unde să fie așternut pe jos, nesip gros, pietros, carbonat de var și cenușă, — și veți avea ouă și earna întocmai ca și vara, când hoarele ținute libere gădesc feliurite semănțe, earbă și insecte. De mâncare dați-le earna făină amestecată cu tocătură de carne feartă (precum mațe) și cu lapte, apoi nu uitareți ale da verdețuri, precum foi de sălată și de curechiu; și nutriți-le mai ales cu ovës de voiți să ouă mult.

Bibliografie.

Scoala Română. Revistă pedagogică pentru interesele institutelor de învățământ la Români și pentru organele lor. Edată și redigată de Vasile Petri. Anul V. Eșe în 8. 18. și 28. a fiecărei luni, în numere de câte o coală și va costa pe anul întreg 4 fl., pe o jumătate 2 fl., pe un pătrar 1 fl. v. a. Nr. 1. din 8. Ianuarie are următorul cuprins: Cătră învățătorii români din Austro-Ungaria. — Un nou metod de a preda istoria naturală. — Istoria biblică în școala elementară. — Tratatul poeziei: „Cântec de eamnă“. — Românul pedagog. — Aprobarea cărților de lectură, compuse de Vasile Petri. — Găcituri ușoare pentru școlari mici. — Sciri școlare. — Varietăți. — Bibliografie. — Posta redacțiunii.

„**Luț V. Alexandri iubire și admirațiune**“. Direcția „Monitorului oficial“ și imprimăriei statului. Personalul lucrătorilor. București 1890. Format mare 8° de 159 pag. edițiune de lux. Prețul 1 leu (50 cr.) plus portul postal.

Această carte e dedicată celui pururea neuitat, memoriei lui Vasilie Alexandri. — Cuprinsul: Prefață. — I. *Estrase din opurile sale*: Hora unirei, Penes Curcanul, Balcanul și Carpatul, Sergentul, Cântecul ginteii latine, Concertul în luncă, Rodica, Pohod na Sibyr, Prier și Fata Iernei, Stelele, (doină), Groza, Dor de călătorie, Ovidiu, Actul V. — II. *Estrase din ziare*: Scrisoarea de condolență a M. S. Regelui adresată D-nei V. Alexandri, soția mult regietatului poet. Impresiuni produse la scirea morții, (Estrase din cele ce au scris diferitele ziare la scirea morții lui Alexandri). La înmormântare: casa poetului, coroanele, delegații, ceremonia religioasă, discursurile, înmormântarea, onorurile militare, cei nouă și cu sergentul zece, poporul și catafalcul. III. *Coroanele*. IV. Discursurile în întreaga lor estensiune.

Venitul e destinat în folosul lucrătorilor imprimăriei statului.

Amvonul. Organ al intereselor clerului, redactat de comitetul societății „Amvonul Român“. Apare de patru ori pe lună în București dela 1. Ianuarie a. c. Prețul pentru Austro-Ungaria 12 lei la an. Nrul 1. are următorul cuprins: Cătră cetitorii — Fraților preoți. — O lege în favorul bisericii și școlii. — Botezul Domnului — O petiție cătră Senat. — Presentarea comitetului societății „Amvonul Român“ la Î. P. S. Mitropolit-Primat. — Sciri.

Nr. 2. Activitatea preotului român în societate. — Serbarea anului nou. — Pentru viitorul, de Pr. C. Dumitrescu. — Un indemn, de Pr. C. Constantinescu — Lucăciu. — Facla secolului XIX. poezie de Floru. — Rugăciunea. — Bibliografie. — Sciri.

Concurs.

Conform decisului Venerabilului Consistoriu diecesan ddo 16. Noemvrie 1890. Nr. 3198. Șc. se escrie concurs pentru întregirea definitivă a postului de învățătoriu la

școala confesională gr. or. română de prunci din Ghilad, protopresviteratul Ciacovei, comitatul Timiș, cu termen de recurgere până la 12. Februarie 1891.

Emolumentele sânt:

1. În bani gata 450 fl.
2. 32. metri de lemne din care are a se încălzi și sala de învățământ.
3. Pentru conferințele învățătoresci ordinate prin consistoriul diecesan 10 fl.
4. Pentru adunarea generală a reuniunii învățătorilor conf. gr. or. rom. din diecesa Caransebeșului 10 fl.
5. Scripturistica și tipărituri școlare 7 fl.
6. Dela fie-care înmormântare, unde va participa, 40 cruceri, dacă se petrece mortul la biserică 50 cruceri.
7. 4. jugere de pământ.
8. Cortel liber cu grădină intravilană.

Competenții la acest post au să dovedească că au pregătire de cel puțin 2 clase gimnasiale cu succes bun, și testimoniu de calificăciune pentru stațiune cu dotăciune de frunte sau foarte bună. Ver fi preferinți cei ce vor dovedi, că pe lângă calificăciunea cerută, cunosc musica vocală și instrumentală pentru de a instrua și conduce corul vocal. Alesul învățătoriu este îndatorat a îndeplini funcțiunea de cantor bisericesc.

Doritorii de a recurge la acest post, vor subșterne recursele lor provăzute cu documentele prescrie conform statutului org. bis. și a regulamentului școlar, — adrese comitetului parochial — Prea On. Oficiu protopresviteral în Ciacova.

Învățătorii recurenți au să dovedească că și-au plătit contribuțiunea, regularea apelor și equivalentul după pământul învățătoresc până cu finea anului 1890.

În fine recurenții sânt poștiți a se present în vre-o Duminecă seau sərbătoare în sânta biserică, să se înzina de alegere.

Ghilad, în 16. Decemvrie 1890.

[1] 2—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: Aureliu Dragan, administrator protopresviteral.

214. nagy.
1890.

Publicare.

Casa de sub numărul 470. din Caransebeș, strada Orșoca, cu intravilanul și edificiile aparținătoare, — prețuită la 7000 fl. v. a., care formează proprietatea lăsamântului reposatei Antonia Bellogberg, născută Salbeck din Caransebeș, se va vinde pe calea licitațiunii publice, la 31. Ianuarie 1891. st. n. 9 oare nainte de ameză, — în cancelaria subscrisului notariu public regesc, și sub condițiunile, care până în zina de licitație se pot vedea în numita cancelarie.

Caransebeș, în 8. Ianuarie 1891.

[70] 3—3

Carol de Susich m. p.,
notariu public reg.

